

Koronavírus sújtotta kulturális fővárosok

Dr. Navracsics Tibor

A koronavírus-járvány áldozatává válhat az egyik legnemesebb európai uniós kezdeményezés, az Európa Kulturális Fővárosa program is. A helyzet súlyosbodásával most már idestova egy éve lehetetlenné vált nyitott kulturális programok szervezése és lebonyolítása, amely így a kezdeményezés lelkét, a kultúra általi közösségépítést is az elmúlt évek álmai közé sorolja be.

1985-ben indította Melina Mercouri görög és Jack Lang francia kulturális miniszter az Európa Kulturális Városa programot, amely aztán 1999-től az Európa Kulturális Fővárosa nevet viseli. A kezdeményezés célja illeszkedett a kor hangulatához: ugyanebben az időszakban tette le a Tanács asztalára a polgárközeli Európának megteremtéséről szóló két, egymást követő [jelentését](#) a Pietro Adonnino olasz kereszténydemokrata politikus vezetésével működő ún. Adonnino-bizottság. A jelentés alapvetően azokra az adminisztratív könnyítésekre koncentrált, amelyek élhetőbbé teszik az európai közösséget, ám az elkövetkező évek legfontosabb lépésének az európai közösségtudat erősítését tartotta olyan szimbólumok megteremtésével, mint például az európai zászló vagy himnusz.

A közös európai identitás fejlesztésének és megismertetésének fontosságát hangsúlyozta az Európa Kulturális Városa – később Európa Kulturális Fővárosa kezdeményezés is. A cél – ahogyan akkor – most is kettős. Egyrészt a programsorozat révén megmutatni az adott évben a címnek otthont adó várost – vagy tájegységet – az európai közvéleménynek, másrészt pedig a megnövekedett érdeklődést és a kulturális programok sokaságát arra is felhasználni, hogy a helyi közösséget is erősítsék.

A fentiekből is láthatóan a kezdeményezés lényege valójában nem egy cím elnyerése, hanem egy olyan kulturális kínálat megteremtése és felmutatása, amely hozzájárul a térség megismertetéséhez és közösségének megerősödéséhez. Ugyanakkor az eltelt több mint három évtized azt bizonyította, hogy az Európa Kulturális Fővárosa nem csak a kultúra területén fejti ki áldásos hatását. A turizmusnak és a programnak helyet adó évadot előkészítő beruházásoknak köszönhetően a [számítások szerint](#) az adott térségek átlagosan 4,5 százalékkal magasabb regionális GDP-t jegyezhetnek más tájegységekkel összehasonlítva, öt éves átlagot tekintve.

Mindezeket az eredményeket kérdőjelezi meg a koronavírus-járvány. Az egy éve tartó kényszerű korlátozó intézkedések gyakorlatilag közvetlenül a megnyitást követően lehetetlenné tették a két, 2020-as Európai Kulturális Főváros, az írországi [Galway](#) és a horvátországi [Rijeka/Fiume](#) programjainak megrendezését. Miután nyárra nyilvánvalóvá vált, hogy nem átmeneti kellemetlenségről van szó, hanem olyan akadályozó körülményről, ami hosszabb távon is befolyásolja az évad eseményeit, az Európai

Bizottság lépett, és döntésével 2021 áprilisáig [meghosszabbította](#) a két város címviselési jogosultságát. Ezzel együtt kezdeményezte azt is, hogy a 2021-es évre megválasztott három Európa Kulturális Fővárosa közül [Újvidék](#) a 2022-es évben csatlakozzon a litvániai [Kaunashoz](#) és a luxemburgi [Esch-hez](#), míg Temesvár és a görögországi [Elefsina](#) pedig [Veszprém](#) társa legyen 2023-ban.

A Bizottság javaslata alapján álló [döntés](#) kezelte az Európa Kulturális Fővárosa programsorozat megrendezésével kapcsolatos legsürgetőbb kérdést: azt, hogy mi legyen azokkal a városokkal, amelyek önhibájukon kívül – a koronavírus-járvány miatt – nem tudnak eleget tenni vállalt kötelezettségeiknek. A halasztás, illetve a sorrend újrendezése kétségtelenül nagy segítség a bajba jutott városoknak. Ugyanakkor önmagában ez a döntés sem tudja megoldani azt a mélyebb és sokkal súlyosabb dilemmát, ami az egész kezdeményezés jövőjével, valamint a kultúra szerepével függ össze.

A kultúra ugyanis alapvetően részvételen alapuló közösségi cselekvésekből áll. Akár egy helyi amatőr fesztivált, akár egy koncert vagy színházi előadás példáját vesszük a jelenlét révén átélt élményen túl a kultúra legfontosabb társadalmi szerepe, hogy közösséget teremtsen vagy erősítsen meg. Ez a közösség lehet csak rövid ideig létező – mint például egy esemény esetlegesen összeálló közönsége –, de lehet hosszabb távon létező is, mint például egy település lakossága, amelynek valamely helyi rendezvényen az élmény és a jelenlét hatására még erősebb lesz az összetartozás-érzése.

A koronavírus-járvány miatt kényszerűségből bevezetett korlátozások a kultúrának ezt a társadalmi misszióját tették lehetetlenné. Az online megoldások rövid távon élménypótléknak jók, ám közösséget nem teremtenek annak virtuális résztvevői között. Így viszont éppen az Európa Kulturális Fővárosa programsorozat lényege veszik el, hiszen az online térben nem tudja a helybeliség, az egyediség és a jelenvalóság élményét közvetíteni.

Ezzel a dilemmával küzd a két, meghosszabbított évadát most záró Európai Kulturális Főváros, Galway és Rijeka. A programsorozat lebonyolításáért folytatott hősi küzdelmükért már eddig is dicséretet érdemelnek. Azt azonban, hogy sikerül-e átmenteni – esetleg megújítva – Európa Kulturális Fővárosait egy nyugodtabb jövőbe az már nem rajtuk, hanem a 2022-es és 2023-as szereplőkön, többek között Veszprémen múlik.

2021.04.01.